

PROČ SI NEROZUMÍME?

1. Čtení: J 17, 13-23

Základ kázání: Gn 11, 1-9

Benjamin Roll, 9. 7. 2023

Bábel znamená zmatek, neporozumění, blábol. Židé tak zparodovali své Babylonské nepřátele, když si vymysleli Blábolyón. Ale vlastně mluvili o zkušenosti, kterou znali i ze svého národa. A známe ji i my.

Nedávno jsme si s mojí ženou Eliškou povídali o tom, jak je zvláštní, že si dnes celé skupiny lidí vzájemně tak moc nerozumí. Jak se čím dál víc ukazuje, že vlastně žijeme v odlišných světech a že si s některými lidmi, ač třeba mluvíme všichni stejně česky, porozumět možná už nikdy nedokážeme. A Eliška při tom zmínila právě příběh o bábelské věži a napadlo jí, že v něm vlastně nejde jen o vznik bariéry mezi cizími jazyky, ale právě o to hluboké nedorozumění, ke kterému mezi lidmi dochází.

V posledních zhruba deseti letech se čím dál častěji mluví o rozdělené společnosti. A nejen u nás, kde se to zhmotnilo vyhrocenými politickými událostmi kolem bývalého prezidenta či bývalého premiéra. V celé západní společnosti dochází ke štěpení a ztrátě jednotícího výkladu světa.

Na jedné straně se nacházíme v době neuvěřitelného vědeckého pokroku a na druhé straně se všude na světě dostávají k moci autoritářští politici, ve veřejném prostoru se legitimizuje nenávist, násilí a předsudky. Roste počet těch, kteří popírají vědecká zjištění ať už ohledně pandemie, nebo klimatické změny s přesvědčením, že každý přece má svou pravdu. Lidé si vzájemně přestávají rozumět a hranice mezi nimi už nekopírují hranice tradičních skupin či institucí, ale prostupují napříč. Napříč národy, církvemi, rodinami, generacemi.

Ještě před poměrně nedávno to přitom vypadlo jinak. V 90. letech začal po rozpadu sovětského bloku vítězit příběh o tom, že se nacházíme na jakémsi *konci dějin*. Příběh o tom, že postupné demokratizaci světa, vědeckému pokroku, volnému trhu a nekonečnému růstu už nic nestojí v cestě. A těch pár výjimek v podobě zaostalých diktatur se prostě postupně přidá. Globalizace obchodu i kultury a propojení celého lidstva v podobě internetu se zdálo být posledním předstupněm ideální *jednotné* společnosti. Internet dokonce jako první lidem dostupná entita začal svými vlastnostmi připomínat některé tradiční definice božství: je vševědoucí a všudypřítomný... Jako by se v náznacích znovu ozval začátek přečteného příběhu: „*Celá země byla jednotná ve slovech a činech*“? Jako by si lidé zase chtěli hrát na Boha? Není právě v sebevědomí Západního světa uplynulých 30 let jeden z kořenů dnešní krize?

Nechci si se stát sektářským kritikem moderní společnosti a technologického rozvoje. Jen mě při tom kontrastu obrovského propojení světa, pokroku, prosperity a svobody na jedné straně a krizi porozumění, vzestupu autoritářů a rozpadu společného příběhu na druhé prostě mrazí v zádech. Všudypřítomné neporozumění navzdory neustálému propojení naplno projevilo svou toxicitu např. v sociálních sítích. I proto jsem z nich nakonec utekl.

Čeho všeho by lidstvo bylo ještě schopno dosáhnout, kdyby místo rozkladu směřovalo ke skutečnému rozvoji jednoty? Autor příběhu o Bábelské věži vkládá Bohu do úst tuto myšlenku při pohledu na stavbu věže negativně: „*Hle, jsou jeden lid a všichni mají jednu řeč, a toto je začátek jejich činnosti. Tak pro ně nebude nemožné nic, co si usmyslí udělat.*“ (Gn 11, 6b, ČSP)

Jednota a spolupráce sama o sobě ale přece není špatná. To, co lidé podle dnešního příběhu pojali a opakovaně pojmají chybně nebyl způsob,

nýbrž cíl jejich snažení. Lidé z tohoto modelového příběhu o věži byli jednotní a chtěli si svou jednotu pojistit. Zapomněli však, co je vlastně pojí dohromady, kdo je tvůrcem a dárce jejich jednoty a mysleli si, že to jsou jen oni sami. Jejich nadání, jejich výkon. Řekli si totiž: „*Pojďme, postavme si město a věž, jejíž vrchol dosáhne až k nebi. Tak si uděláme jméno, abychom nebyli rozptýleni po celé zemi!*“ (Gn 11,4 B21) Jejich motivací je „udělat si jméno.“ A v tom je ten základní problém. Jde jim o sebe. A jednotu nevnímají jako svobodnou *jednotu v rozmanitosti*, ale jako totalitní jednotu jejímž cílem je sláva a moc celku. I ty skutečné historické zikkuraty sloužily jako posvátná místo pro pohanské rituály, jejichž cílem bylo zajistit si propojení se světem bohů a tím jejich přízeň. To je věčné pokušení člověka, kterému propadl už Adam s Evou. Lidé chtějí být jako bohové. Chtějí sami rozhodovat o tom, co je dobré a zlé, chtějí sami vládnout, sami si zajistit vlastní významnost, vyšplhat do nebes a „udělat si jméno.“ Tím však Boha i sami sebe ztrácí.

A tak tu zvedám obavu, která mě zarazila. Kde jsme jako moderní západní společnost udělali chybu? Nebyli jsme až příliš oslnění vlastní výjimečností a úspěchem? Nepřehlédli jsme přes vlastní *šlepy skvrny* řadu neduhů, které ten krásný obraz prosperující společnosti narušovaly? Nehráli jsme si až příliš na pány světa a tvorstva? Ten biblický příběh chápu jako obraz toho, že příliš velké lidské sebevědomí dříve či později vede ke krizi a rozkladu. Což kromě Bible ukazují i dějiny opakovaně. Nejošklivěji to ukázaly obě světové války a totalitní režimy 20. století. Proti tomu jsou hádky na Facebooku pohodovou selankou.

Jenže ta rozhádanost, kterou velice šikovně pomocí dezinformací rozvířují nepřátelé svobody z totalitně jednotného Ruska a totalitně jednotné Číny nás přivedla do krize důvěry a rozštěpené společnosti. A v tomto stavu nás pak zastihla klimatická krize, pandemie COVIDu

a válka na Ukrajině. Zřejmě nejšťastnější období dějin je po 30 letech u konce. Jen těžko *bude líp*.

Máme ještě čas to napravit? Je u rozpadlé bábelské věže a rozehnaného lidstva, které si nerozumí a nedůvěřuje nějaká naděje? Ruský útok na Ukrajinu sice nečekaně a neobvykle sjednotil západní země, ale ta jednota je stále velmi křehká. Nějakou šanci nám však vývoj posledního roku, ale také biblické příběhy přece jen ukazují.

Základem veškeré jednoty není totalitně uniformovaná a účelová vůle k moci, věhlasu či úspěchu. Pravým základem jednoty je Boží bezpodmínečná láska ke každému člověku, láska k celému lidstvu v jeho rozmanitosti. Smyslem a cílem této jednoty pak není dělat si vlastní jméno a stavět si pomníky. Smyslem a cílem jednoty je láskyplný, důstojný a svobodný život ve společenství a sdílení lásky s druhými lidmi v podobě solidarity a pomoci.

Ježíš, ve kterém se tato Boží láska zjevila naplno, se krátce před svým zatčením podle Janova evangelia modlil právě za pravou jednotu vycházející od Boha. Modlil se: „*aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že jsi mě poslal. Slávu, kterou jsi mi dal, dal jsem jim, aby byli jedno, jako my jsme jedno – já v nich a ty ve mně; aby byli uvedeni v dokonalost jednoty a svět, aby poznal, že ty jsi mě poslal a zamiloval sis je tak jako mne.*“ (J 17, 21-23) Takto se za nás přimlouvá Kristus. A nakonec i sám Hospodin při pohledu na stavbu věže uznává, že v jednotě lidstvo zvládne cokoli. A to není nutně jen hrozba. Jednota může být s vědomím jejího pravého zdroje a cíle v Boží lásce a svobodě naše jediná naděje.